
yeşil finans ve sürdürülebilirlik

erhan akkaş*

Giriş

Son dönemlerde, dünya genelinde iklim değişikliği, çevre kirliliği ve sürdürülebilirlik gibi konularla ilgili araştırmalarda önemli bir artış gözlemlenmektedir. Devletler ve uluslararası kuruluşlar bu konuları merkeze alarak politikalar geliştirmekte ve sürdürülebilir bir dünya inşa edebilmek için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri¹ çerçevesinde planlar yapmaktadır. Bu bağlamda yeşil finans, bu meselelere çözüm bulma noktasında kritik bir rol oynamaktadır.

Kapitalist sistemin inşasından bu yana finans, insanların ve ülkelerin maddi ilerlemesinin itici gücü olmuştur. Dahası ekonomide etkinlik ve üretkenlik, finans sisteminin dünya tasarruflarını üretime dâhil etmesiyle gerçekleşmektedir (Sachs vd., 2019). Bu açıdan bakıldığında finansın olumlu yönlerini vurgulamış oluruz. Peki, bu perspektiften finansı mevcut hâliyle kabul edip büyümeye mi odaklanılmalı yoksa alternatif çözüm arayışlarına mı gidilmeli? Finansın itici gücü olan “gelişim”, yalnızca büyümeye odaklanıp maksimum kârı toplumun önüne aldığı anda, dünyayı yaşanmaz hâle getirecek seviyelere ulaşan olumsuz yönlere de dikkat çekmek önemlidir. Ekonominin itici gücü olan finans, bu durum-

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İslam İktisadı ve Finans Bölümü, erhanakkas@sakarya.edu.tr

1 Detaylı bilgi için bakınız: <https://sdgs.un.org/goals>.

da olumsuz bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu makalenin odak noktası olan sürdürülebilirlik meselesine baktığımızda, bunu mümkün kılacak faktörlerden biri de hiç kuşkusuz finanstır; yani finansın “olumlu tarafı”dır. Dolayısıyla toplumsal hassasiyet de gözetildiğinde son dönemlerde oldukça popüler olan “yeşil finans” kavramı karşımıza çıkmaktadır. Çünkü düşük karbonlu bir ekonomiye geçmek, doğayı dikkate almak ve iklim değişikliği risklerini azaltmak için, bu meseleleri dikkate alan bir finansal destek sağlanmalıdır. Böylece yeşil finans ile çevresel ve sürdürülebilir faktörler de finansal karar alma sürecine dâhil edilmekte ve sadece büyümeye odaklanmayıp aynı zamanda kalkınmayı da motivasyon kaynağı olarak görmektedir. Bu çerçevede, yeşil tahviller, yeşil krediler ve çevre dostu projelere ayrılmış yatırım fonları gibi ürünlerle birlikte yeşil finans, sektör içinde gelişmekte (Sachs vd., 2019) ve politikacılar tarafından desteklenmektedir.

Bu makalede, yeşil finans kavramının neyi ifade ettiği farklı tanımlar üzerinden ele alınacak ve sürdürülebilirlik ile ilişkisi tartışılacaktır. Yeşil finansın temel bileşenleri, işleyiş mekanizmaları ve ekonomik sistem içerisindeki yeri analiz edilerek bu finansal yaklaşımın çevresel sürdürülebilirliğe nasıl katkıda bulunduğu açıklanacaktır. Ayrıca, sürdürülebilirliğin tehlikeye girdiği günümüzde, finans ve çevre ilişkisinin birlikte nasıl mümkün olabileceği ve konvansiyonel finansal sistemden nasıl farklılaştığına yönelik tartışmalara yer verilecektir. Bu bağlamda, yeşil finansın ekonomik büyüme ve çevresel koruma arasında bir denge kurma potansiyeli irdelenecektir.

Yeşil Finans Nedir?

Geleneksel finansal sistem, genellikle maksimum kâr odaklı çalışırken yeşil finans, çevresel ve sosyal hedefleri de dikkate alarak daha geniş bir perspektif sunmaktadır. Bu anlamda yeşil finansın, sadece bir finansal yenilik değil, aynı zamanda mevcut ekonomik sistemin çevresel sürdürülebilirlik doğrultusunda nasıl dönüştürülebileceğine dair bir örnek teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

Yeşil finans kavramının tanımlarına geçmeden önce daha geniş perspektifte benzer kavramları belirtmekte fayda vardır. Bu kavramlar arasında en dikkat çeken *yeşil ekonomi* kavramı, karbon emisyonlarını ve kirliliği azaltan, enerji ve kaynak verimliliğini artıran, biyolojik çeşitliliği koruyan ve ekosistem hizmetlerini sürdüren kamu ve özel sektör yatırımları aracılığıyla hem gelir hem de istihdam artışı sağlayan

bir ekonomik model olarak ifade edilmektedir. Bu yaklaşım, çevresel sürdürülebilirliği ekonomik büyüme ile birleştirerek toplumun refahını artırmayı ve sürdürülebilir bir geleceği hedeflemektedir (Soundarrajan and Vivek, 2016).

Bir diğer kavram ise ekonomik süreçleri ekolojik prensiplere göre düzenleyerek çevre dostu iş ve gelir fırsatları yaratmayı ve çevresel etkileri en aza indirmeyi hedefleyen stratejik bir yaklaşım olarak ifade edilen *yeşil büyüme*dir. Geleneksel ekonomik büyümeden farklı olarak enerji verimliliğini artırmayı, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmeyi ve sürdürülebilir uygulamaları yaygınlaştırmayı amaçlamakta ve bu sayede, ekonomik kalkınmayı çevresel sürdürülebilirlikle uyumlu hâle getirmektedir (Soundarrajan and Vivek, 2016).

Yeşil ekonomi ve yeşil büyüme kavramları, yeşil finans kavramından daha geniştir ve yeşil finans, bu modellerin gerçekleşebilmesi için bir araç vazifesi görmektedir. Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından yapılan tanıma göre yeşil finans, “...*kamu, özel ve kâr amacı gütmeyen sektörlerden sürdürülebilir kalkınma önceliklerine yönelik finansal akışların (bankacılık, mikro kredi, sigortacılık ve yatırımlar) artırılmasını ifade etmektedir. Yeşil finansın önemli bir kısmı, çevresel ve sosyal riskleri daha iyi yönetmek, makul getiri oranları ve çevresel faydalar sağlayan fırsatları değerlendirmek ve daha fazla hesap verebilirlik sağlamaktır*” (UNEP, 2024). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere yeşil finans; yeşil ekonomi, yeşil büyüme ve sürdürülebilirlik hedeflerini gerçekleştirebilmek için gerekli finansal akışı sağlamak adına oldukça önem arz etmektedir.

Başka bir tanımda ise Höhne vd. (2012), yeşil finansı “*sürdürülebilir kalkınma projelerine ve girişimlerine, çevresel ürünlere ve daha sürdürülebilir bir ekonominin gelişimini teşvik eden politikalara yönelen finansal yatırımları ifade edebilen geniş bir kavram*” olarak tanımlamaktadır (Höhne vd., 2012). OECD'nin daha dar kapsamına göre yeşil finans “*kirliliği ve sera gazı emisyonlarını*

“Yeşil finans kavramının neyi ifade ettiği farklı tanımlar üzerinden ele alınacak ve sürdürülebilirlik ile ilişkisi tartışılacaktır. Yeşil finansın temel bileşenleri, işleyiş mekanizmaları ve ekonomik sistem içerisindeki yeri analiz edilerek bu finansal yaklaşımın çevresel sürdürülebilirliğe nasıl katkıda bulunduğu açıklanacaktır. Ayrıca, sürdürülebilirliğin tehlikeye girdiği günümüzde, finans ve çevre ilişkisinin birlikte nasıl mümkün olabileceği ve konvansiyonel finansal sistemden nasıl farklılaştığına yönelik tartışmalara yer verilecektir. Bu bağlamda, yeşil finansın ekonomik büyüme ve çevresel koruma arasında bir denge kurma potansiyeli irdelenecektir.”

azaltarak, atıkları en aza indirerek ve doğal kaynakların kullanımında verimliliği artırarak ekonomik büyümeyi sağlamak için sağlanan finansman” olarak ifade edilmektedir. Avrupa Komisyonunun tanımında ise yeşil finansın çevresel yönünün yanında sosyal yönüne de dikkat çekilmektedir. Böylece bu tanıma göre yeşil finansın sosyal yönü, yalnızca çevresel sürdürülebilirliği hedeflemekle kalmaz; aynı zamanda toplumsal meseleleri de ele almaktadır. Bu açıdan bakıldığında yeşil finans; eşitsizliklerin azaltılması, toplumsal kapsayıcılığın artırılması, işçi-işveren ilişkilerinin iyileştirilmesi, insan sermayesine yapılan yatırımların artırılması ve yerel toplulukların güçlendirilmesi gibi konuları da kapsayabilmektedir. Bu sayede yeşil finans, ekonomik büyüme ve çevresel koruma hedeflerinin yanı sıra sosyal adalet ve toplumsal refahı da gözeten bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır (Berrou vd., 2019).

Yeşil finansla ilgili yapılan tanımlara bakıldığında, geleneksel finansal sistemlerin genellikle kâr maksimizasyonuna odaklandığı bir ortamda, yeşil finansın sunduğu geniş perspektif, çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal refahı merkeze alarak ekonomik sistemlerin dönüşümüne ışık tuttuğu görülmektedir. Böyle bir ortamda yeşil finans, yalnızca bir finansal yenilik değil; aynı zamanda yeşil ekonomi ve yeşil büyüme kavramlarının gerçekleştirilmesi için önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Yeşil ekonomi, çevresel etkileri azaltarak ekonomik büyüme ve toplumsal refahı artırmayı hedeflerken yeşil büyüme, stratejik bir yaklaşım olarak enerji verimliliğini ve sürdürülebilir uygulamaları teşvik etmektedir. Yeşil finans, bu geniş çerçevedeki hedeflerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunarak çevresel ve sosyal riskleri daha iyi yönetmekte, makul getiri oranları ve çevresel faydalar sağlamaktadır. Ayrıca yeşil finans yalnızca çevresel sürdürülebilirlik değil, aynı zamanda sosyal adalet ve toplumsal kapsayıcılıkla da ilgilenmektedir. Bu bütüncül yaklaşım; ekonomik büyüme, çevresel koruma ve toplumsal refahı entegre bir şekilde ele alarak sürdürülebilir kalkınmanın temel taşlarını oluşturmaktadır.

Yeşil Finansın Sürdürülebilirlik ile İlişkisi

Yeşil finans, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin gerçekleştirilmesi ve çevre tahribatı ile iklim değişikliği gibi olumsuz etkilerle başa çıkabilmek için kritik bir rol üstlenmektedir. Bu yaklaşım, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak ve çevresel sorunlarla etkin bir şekilde mücadele edebilmek amacıyla öne çıkarılmıştır (Azad vd., 2022). Hatta yeşil finans, sürdürülebilirliği yaptığı katkılar nedeniyle bazen *sürdürü-*

lebilir finans olarak da adlandırılabilir. Bu kavram, ekonomik büyümeyi çevresel koruma ile uyumlu hâle getiren finansal stratejiler olarak geniş bir etki alanına sahiptir. Uluslararası Finans Kurumu, yeşil finansı, ekonomik kalkınma ile çevresel kalite iyileştirmesi arasında karşılıklı fayda sağlayan bir denge oluşturmayı amaçlayan girişimlerin finansmanını ifade eden bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır (Azad vd., 2022). Bu tanım, yeşil finansın sadece ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmayıp aynı zamanda çevresel iyileşmeyi teşvik eden projelere kaynak sağlama rolünü de vurgulayarak doğrudan sürdürülebilirlik ilişkisini ortaya koymaktadır. Böylece yeşil finans hem ekonomik kalkınma hem de çevresel sürdürülebilirlik hedeflerini birlikte gerçekleştirmeyi amaçlayan önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), yeşil finansın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmadaki rolünü desteklemek amacıyla uluslararası finansal sistemleri çevre dostu uygulamalarla uyumlu hâle getirmek üzere kamu ve özel sektörle iş birliği yapmaktadır. Bu iş birliği, finansal akışların sürdürülebilir kalkınma önceliklerine yönlendirilmesi ve çevresel etkilerin minimize edilmesi için stratejiler geliştirilmesini içermektedir. UNEP, ülkelerin düzenleyici çerçevelerini yeniden yapılandırmalarına ve yeşil borçlanma gibi sürdürülebilir finansman araçlarını daha etkili kullanmalarına yardımcı olmaktadır (Fleming, 2020). Bu destek, ülkelerin sürdürülebilir finansman politikalarını güçlendirmelerine ve uzun vadeli çevresel ve ekonomik hedeflere ulaşmalarına katkı sağlamaktadır. UNEP'in bu kapsamda yürüttüğü çalışmalar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı hızlandırmak için kritik öneme sahiptir (Fleming, 2020).

Ayrıca UNEP'in bu girişimleri, küresel finansal sistemde daha geniş bir dönüşümü tetikleyerek yeşil finansman uygulamalarının yaygınlaşmasını ve sürdürülebilir projelere daha fazla kaynak aktarılmasını sağlamaktadır. Bu süreç temiz enerji projeleri, sürdürülebilir tarım uygulamaları ve düşük karbonlu altyapı gibi alanlarda önemli yatırımların yapılmasına olanak tanımaktadır. Böylece, yeşil finansman araçlarının etkin kullanımı hem ekonomik büyümenin desteklenmesini hem de çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasını mümkün kılmaktadır. UNEP'in çabaları, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada yeşil finansmanın önemini vurgulamakta ve bu alanda daha fazla uluslararası iş birliğinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Böylece, düşük karbonlu bir ekonomiye geçiş hızlandırılacak ve sosyal, ekonomik ve çevresel performanslar iyileştirilecektir. Bu süreç toplumsal kalkınma yolunda

önemli adım olacaktır (Azad vd., 2022).

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir araç olarak görülen yeşil finansın diğer finansal yöntemlerden farkı, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik hedeflerine odaklanarak bu alandaki projelere destek vermesidir. Bu kapsamda, yeşil finansın desteklediği projeler ve faaliyetler geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Öncelikle yeşil finans, kamu ve özel sektördeki yeşil yatırımların finansmanını içermektedir. Bu yatırımların hazırlık ve sermaye maliyetleri de yeşil finans kapsamında karşılanmaktadır. Bu yatırımlar arasında yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği, kirliliğin önlenmesi ve kontrolü, biyolojik çeşitliliğin korunması, döngüsel ekonomi girişimleri ile doğal kaynakların ve arazinin sürdürülebilir kullanımı gibi alanlar bulunmaktadır (Fleming, 2020). Örneğin enerji verimliliği projeleri ve barajlar gibi altyapı yatırımları yeşil finans tarafından desteklenmektedir. Yeşil finans, çevresel zarar azaltma ve uyum projelerinin yanı sıra yenilenebilir enerjileri de içeren uygulamaları teşvik eden kamu politikalarının finansmanını da kapsamaktadır (Lindenberg, 2014). Bu politikalar, çevresel sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla geliştirilmiş olup işletme maliyetlerini de içermektedir. Ayrıca Yeşil İklim Fonu ve yeşil yatırımlar için finansal araçlar, yeşil tahviller ve yapılandırılmış yeşil fonlar gibi finansal sistem bileşenleri de yeşil finans kapsamında değerlendirilmektedir (Lindenberg, 2014). Bu araçlar, yeşil yatırımları desteklemek için gerekli yasal, ekonomik ve kurumsal çerçeve koşullarını sağlamaktadır. Sonuç olarak yeşil finans, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kilit bir rol oynamaktadır. Birleşmiş Milletler Çevre Programı, uluslararası finansal sistemleri çevre dostu uygulamalarla uyumlu hâle getirmek için kamu ve özel sektörle iş birliği yaparak yeşil finansın etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Bu iş birliği, ülkelerin düzenleyici çerçevelerini yeniden yapılandırmalarına ve sürdürülebilir finansman araçlarını daha etkili kullanmalarına yardımcı olmaktadır. Yeşil finansın bu kapsamlı yaklaşımı, sürdürülebilir bir geleceğin inşasında önemli bir katkı sunmaktadır.

Genel Değerlendirme

Sonuç olarak yeşil finans, çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik kalkınma arasındaki dengenin sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Geleneksel finans sistemlerinin kâr odaklı yapısının aksine yeşil finans, çevresel ve sosyal hedefleri de dikkate alarak daha bütüncül

bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bağlamda yeşil finans, yeşil ekonomi ve yeşil büyüme kavramlarının hayata geçirilmesi için bir araç işlevi görmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda geliştirilen yeşil tahviller, yeşil krediler ve çevre dostu yatırım fonları gibi finansal araçlar, sürdürülebilir projelere kaynak sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve diğer uluslararası kuruluşlar, yeşil finansın yaygınlaştırılması ve etkin kullanımı için önemli adımlar atmaktadır. Bu çabalar, finansal sistemlerin çevre dostu uygulamalarla uyumlu hâle getirilmesi, düzenleyici çerçevelerin yeniden yapılandırılması ve sürdürülebilir finansman politikalarının geliştirilmesini içermektedir. Böylece yeşil finans, ekonomik büyüme ve çevresel koruma hedeflerini birlikte gerçekleştirmeyi amaçlayan projelere kaynak sağlayarak sürdürülebilir kalkınmaya önemli katkılar sunmaktadır.

Yeşil finansın sunduğu fırsatlar, sadece ekonomik ve çevresel faydalarla sınırlı kalmayıp aynı zamanda sosyal adalet ve toplumsal refahı da gözeten bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Bu çerçevede yeşil finans; eşitsizliklerin azaltılması, toplumsal kapsayıcılığın artırılması ve yerel toplulukların güçlendirilmesi gibi sosyal hedeflere de katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla yeşil finansın benimsenmesi ve yaygınlaştırılması, sürdürülebilir bir geleceğin inşasında hayati öneme sahiptir. Özetle yeşil finans, geleneksel finans sistemlerine alternatif bir çözüm sunarken kapitalizmin toplumsal ve çevresel zararlarını minimize etme çabasında da içermektedir. Bu kapsamda, yeşil finansın ekonomik büyüme ve çevresel sürdürülebilirlik arasında bir denge kurma potansiyeli, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

SACHS, J. D.; Woo, W. T.; Yoshino, N. & Taghizadeh-Hesary, F. (2019). *Why is green finance important?*. Erişim için: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/481936/adbi-wp917.pdf>

LINDENBERG, N. (2014). *Definition of green finance*. Erişim için: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2446496

FLEMING, S. (2020). What is green finance and why is it important?. *World Economic Forum*, Erişim için: <https://www.weforum.org/agenda/2020/11/what-is-green-finance/>

AZAD, M. A. K.; Islam, M. A.; Sobhani, F. A.; Hassan M. S., & Ma-

sukujjaman, M. (2022). *Revisiting the current status of green finance and sustainable finance disbursement: A policy insights*. Sustainability, 14(14), 8911.

BERROU, R., Ciampoli, N., & Marini, V. (2019). Defining green finance: Existing standards and main challenges. Eds. M. Migliorelli ve P. Dessertine. *The rise of green finance in Europe: Opportunities and challenges for issuers, investors and marketplaces*. Palgrave. s. 31-51.

SOUNDARRAJAN, P., & Vivek, N. (2016). Green finance for sustainable green economic growth in India. *Agricultural Economics/Zemědělská Ekonomika*, 62(1).

HÖHNE, N., Khosla, S., Fekete, H. & Gilbert, A. (2012). Mapping of Green Finance Delivered by IDFC Members in 2011. ECOFYS. Erişim için: https://www.idfc.org/wp-content/uploads/2019/03/idfc_green_finance_mapping_report_2012_06-14-12.pdf

UNEP (2024). *Green Financing*. Erişim için: <https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-financing>